

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ ТА В ІНШИХ КРАЇНАХ СВІТУ

FEATURES OF FORMATION AND USE OF LOCAL BUDGETS IN UKRAINE AND IN OTHER COUNTRIES OF THE WORLD

УДК 336.67

<https://doi.org/10.32843/infrastuct40-72>**Фрунза С.А.**

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Центральноукраїнський національний
технічний університет

Гаврилова Н.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Центральноукраїнський національний
технічний університет

Frunza Svetlana

Central Ukrainian National
Technical University

Havrylova Nataliia

Central Ukrainian National
Technical University

У статті розглянуто теоретичні основи визначення категорії «місцевий бюджет». Проведено аналіз ролі місцевих бюджетів в економіці інших країн світу. Розглянуто основні складники місцевої бюджетної політики, а саме: структура рівнів, інструменти та джерела формування місцевих бюджетів у зарубіжних країнах і в Україні. Виявлено чинники, які впливають на формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів цих країн. Розглянуто особливості формування бюджетної політики та напрямки використання коштів у місцевих бюджетах. Визначено основні надходження до місцевих бюджетів за рахунок податкових та неподаткових платежів, а також їх спрямування в країнах Німеччини, Великобританії, Франції та в Україні. Надано порівняльну характеристику складників бюджетної політики у цих країнах. Запропоновано заходи щодо впровадження альтернативних джерел наповнення місцевих бюджетів за рахунок упровадження ефективної бюджетної політики в державі.

Ключові слова: місцевий бюджет, місцеве самоврядування, місцеві фінанси, кошти місцевого самоврядування, фінансова система, фінансові ресурси.

В статье рассмотрены теоретические основы определения категории «местный

бюджет». Проведен анализ роли местных бюджетов в экономике других стран мира. Рассмотрены основные составляющие местной бюджетной политики, а именно: структура уровней, инструменты и источники формирования местных бюджетов в зарубежных странах и в Украине. Выявлены факторы, которые влияют на формирование финансовых ресурсов местных бюджетов этих стран. Рассмотрены особенности формирования бюджетной политики и направления использования средств в местных бюджетах. Определены основные поступления в местные бюджеты за счет налоговых и неналоговых платежей, а также их использование в странах Германии, Великобритании, Франции и в Украине. Представлена сравнительная характеристика составляющих бюджетной политики в этих странах. Предложены направления по внедрению альтернативных источников наполнения местных бюджетов за счет внедрения эффективной бюджетной политики в государстве.

Ключевые слова: местный бюджет, местное самоуправление, местные финансы, средства местного самоуправления, финансовая система, финансовые ресурсы.

The article considers theoretical bases of the definition of "local budget". This category reflects funds financial resources intended for implementation of tasks and functions of local authorities. The role of local budgets in the economy of other countries of the world is determined. Public policy local budgets directed that each budget is a separate, has its own sources of revenue and no responsibility for other budgets. The main components of local budgetary policy are considered, such as: structure of levels, tools and sources of local budgeting in foreign countries and in Ukraine. The factors that influence the formation of the financial resources of the local budgets of these countries are considered. The main factors are: legislative and regulatory conditions for the development of the state, social development of the population and enterprises, the introduction of tools to stimulate the economy in the state. The peculiarities of budget policy formation and directions of use of funds in local budgets are considered. The main revenues to local budgets are determined by tax and non-tax payments. Their destinations are used in Germany, the United Kingdom, France and Ukraine. The local budget is formed at the expense of internal and external sources. The main components of fiscal policy in these countries are characterized and compared. The analysis of revenues of local budgets in Germany, the Great Britain, France and Ukraine allowed to identify similar sources of funding: own revenues, targeted grants; targeted subsidies from the state budget, foreign resources will not be refunded; resources from the European Union; other resources, certain specific legal rules. In today's context, the main problems of local budgetary policy in today's context are highlighted. Problems are: rising costs; a high proportion of intergovernmental transfers in local budgets; high level of subsidies from the budget resources of the state. The activities proposed for the introduction of alternative sources of filling local budgets, through the introduction of effective fiscal policy in the state. Significant role in the effective formation of local budgets has the limitation of state subsidies and subventions.

Key words: local budget, local government, local finance, local government funds, financial system, financial resources.

Постановка проблеми. Кожна країна світу намагається приділяти увагу питанням, що стосуються розвитку бюджетних відносин, особливо територіального, враховуючи сучасні методи та джерела фінансування, шляхом економічних реформ та перетворень. У цьому контексті позитивний та негативний досвід може бути корисним для впровадження найкращих методик формування та використання місцевих бюджетів в Україні, враховуючи особливості економічної та соціальної політики в державі. Науково обґрунтована бюджетна система, враховуючи особливості конкретної країни, може позитивно вплинути на розвиток економіки, розширити можливості ділової активності суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування місцевих бюджетів постійно перебуває у полі зору науковців та практиків, таких як А. Вагнер, О. Василик, Б. Данилишин, О. Кравченко, І. Луніна, А. Сміт та ін. Більшість праць присвячено дослідженню проблем та практичних аспектів впливу держави на місцеві бюджети, ефективному функціонуванню бюджетної системи, напрямам подальшого вдосконалення системи фінансування органів місцевого самоврядування, процесам формування і розподілу коштів із місцевих бюджетів.

Однак, ураховуючи постійні зміни в податковій та бюджетній політиці держави, потребують подальшого дослідження питання ефективного

формування та раціонального використання місцевих бюджетів у сучасних умовах.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз досвіду формування та використання місцевих бюджетів у країнах із розвинутою економікою; порівняння з існуючим механізмом державної політики в Україні, визначаючи проблеми та заходи для поліпшення місцевої бюджетної політики в державі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Із розвитком інтеграційних відносин України з країнами ЄС є потреба у вивченні їхньої державної політики, яка повинна бути спрямована на формування місцевих бюджетних коштів. Ураховуючи досвід інших розвинутих країн світу, можна зазначити, що в Україні досі використовують екстенсивні методи для розвитку національної економіки. Це, своєю чергою, викликає нераціональний та неефективний розподіл коштів місцевих бюджетів.

Порядок формування та використання коштів місцевих бюджетів залежить від рівнів бюджетного устрою, розмежування повноважень між державними та локальними рівнями управління, бюджетною системою, наслідків впливу політичних чинників, тому першочергово потрібно визначити сутність місцевого бюджету та його роль у бюджетній політиці держави.

Стосовно визначення поняття «місцеві бюджети» в економічній літературі немає єдиної точки зору, тому проаналізуємо деякі тлумачення за різними джерелами (табл. 1).

У Законі «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначено, що бюджет місцевого самоврядування (місцевий бюджет) – це план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування. Це одне з перших визначень, яке трактувалося в Україні. Згідно з Бюджетним кодексом України, «місцеві бюджети – це бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування» (ст. 2.1.34 БКУ) [1].

Узагальнюючи підходи до визначення їх економічної сутності, можна зазначити, що місцеві бюджети можуть розглядатися як фонди фінансових ресурсів. Вони також можуть бути використані для ефективного забезпечення завдань і функцій, які покладені на органи місцевого самоврядування, тому можна зазначити, що характеристика сутності місцевих бюджетів відрізняється, а отже, може мати різні інтерпретації, такі як:

- плановий документ утворення і розподілу фінансових ресурсів для кожного місцевого бюджету;

- інструмент, який використовується в державній регіональній політиці;

- чинник для забезпечення фінансової стабільності та економічного зростання;

- джерело ефективного формування фінансових ресурсів, а також для розвитку і вирішення місцевих проблем;

- є основою для забезпечення конституційних гарантій, які можуть вирішити соціальні проблеми і забезпечити підвищення рівня добробуту населення.

Політика держави щодо місцевих бюджетів повинна бути спрямована на те, щоб кожен бюджет був самостійним (автономним), мав обов'язково власні джерела доходів і не відповідав за інші бюджети. З огляду на це, розглянемо та порівняємо особливості державної бюджетної політики формування місцевих бюджетів таких країн, як: Німеччина (ВВП у 2018 р. – 4 356,4 млрд дол. США, частка податків у ВВП – 37,6%), Великобританія (ВВП у 2018 р. – 3 037,8 млрд дол. США, частка податків у ВВП – 35,2%), Франція (ВВП у 2018 р. – 2 962,8 млрд дол. США, частка податків у ВВП – 45,3%) та Україна (ВВП в 2018р. – 390,3 млрд. дол. США, частка податків у ВВП – 38,9%) (табл. 2) [9].

У Конституції Німеччини, а також у бюджетному законодавстві зазначено, що бюджет слугує для визначення та покриття фінансових потреб або – за подвійного бюджетного господарства – і витрат, що можуть очікуватися у зв'язку з виконанням завдань федерації або федеральної землі протягом узгодженого періоду часту. Він є основою для здійснення бюджетної та економічної політики, яка формується у цій державі. Під час його формування та виконання обов'язково враховують ощадливість та економічність.

Бюджет у цій країні формується з: податку на доходи фізичних осіб, ПДВ, податку на доходи з капіталу фізичної особи. Здійснюється на трьох рівнях бюджетної системи: федеральному, суб'єктів федерації (земель) та бюджетів громад, між якими здійснюється розподіл податку на прибуток корпорацій та кредитних установ.

Федеральними податками в Німеччині є: акцизні податки (на каву, тютюн, алкогольні напої); податок на енергоносії; податок на транспорт, податок на страхові виплати. Основними видами податків федеральних земель є: на спадок; на майно; на придбання земельної ділянки; на пиво; на утримання пожежної охорони; збір з казино; податок на ігри та лотереї, а також місцеві податки.

Для бюджетної системи Великобританії характерним є те, що вона включає у себе: державний бюджет, державні позабюджетні фонди (це майже 83% від усіх акумульованих фінансових ресурсів держави); бюджети місцевих органів влади, що включають бюджетні та позабюджетні фонди (на рівні 11%); фінанси корпорацій. Місцеві бюджети являють собою бюджети графств і округів, які мають суттєвий вплив на комплексний розвиток територій. Вони складаються на три роки, обов'язково враховують

Таблиця 1

Методологічні підходи до визначення сутності поняття «місцевий бюджет»

Джерело	Сутність поняття
Бюджетний кодекс [1]	Місцеві бюджети – бюджети АР Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети самоврядування
О.Д. Василик [2]	Фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань та функцій, що покладаються на органи місцевого самоврядування
В.І. Кравченко [7]	План (кошторис) видатків і доходів відповідного місцевого органу влади чи самоврядування, який необхідно розглядати як правовий акт і як економічну категорію
К.В. Павлюк [2]	Це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, що покладаються на органи місцевого самоврядування
Німеччина, Закон про бюджетні принципи Haushaltsgrund-satzegesetz [4]	Бюджет слугує встановленню й забезпеченню фінансових вимог федерального центру або землі щодо виконання завдань протягом бюджетного періоду; Бюджет – це основа для ведення економіки. Під час складання бюджету обов'язково потрібно враховувати необхідність загальноекономічної рівноваги
Великобританія, Р.А. Шепенко [10]	Місцевий бюджет – попередня оцінка фінансових наслідків передбачуваної діяльності органів місцевого самоврядування на 12-місячний період

Таблиця 2

Основні складники місцевої бюджетної політики в Німеччині, Великобританії, Україні та Франції

Німеччина	Великобританія	Україна	Франція
<i>Структура рівнів місцевого бюджету</i>			
Громади; об'єднання громад, земельні округи; великі міста, які мають статус земельних округів	Бюджети місцевих органів влади (бюджети й позабюджетні фонди – 11% усіх фондів державної фінансової системи)	Бюджет АРК, обласні бюджети, районні бюджети, бюджети районів у містах, бюджети місцевого самоврядування	Має трирівневу систему організації місцевого самоврядування (region – департамент – комуна)
<i>Інструменти фінансового регулювання</i>			
Розподіл податків між різними ланками бюджетної системи; трансфертне фінансове вирівнювання (дотації, субсидії)	Доходи з місцевих податкових зборів та фінансової підтримки федерального бюджету (блок-гранти та цільові гранти), субсидії	Власні і закріплені доходи; дотації та субвенції	Субсидії, трансферти, дотації
<i>Джерела фінансового забезпечення</i>			
Доходи з податків; фінансові трансферти; збори і доходи з оплати за послуги (з метою інвестування); кредити. <i>Види податків:</i> місцеві акцизи (на собак, на полювання та рибальство, на другу квартиру, на торгівлю алкогольними напоями). Податок на землю	Субсидії центрального уряду; податок на житло; тарифи на рухоме майно; збори і доходи від продажу ліцензій. <i>Види податків:</i> функціонує лише один місцевий податок, він справляється з нерухомого майна	Податкові надходження: загальнодержавні та місцеві податки і збори (обов'язкові платежі). Неподаткові надходження: трансферти; доходи від операцій із капіталом; кошти, одержані від інших органів державної влади, місцевого самоврядування. <i>Види податків:</i> податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; єдиний податок; збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування; туристичний збір	Внутрішні (доходи від муніципальної власності, місцевого господарства, податкові) та зовнішні (дотації, кредити, як державні, так і приватні). <i>Види податків:</i> Земельний податок на незабудовані ділянки; земельний податок на забудовані ділянки; житловий податок; податок на професію; туристичний збір; податок на продаж будівель; податок на прибирання території ті інші збори
<i>Чинники, які впливають на розвиток місцевого бюджету</i>			
Політична воля; соціально-економічний розвиток: комуналізація та приватизація; зовнішньополітичний сектор: членство в ЄС	Обмеження зростання дотацій органам місцевої влади; пошук нових податкових доходів місцевих бюджетів; зменшення соціальних видатків; стимулювання економічного розвитку, бізнесу та інновацій	Економія на масштабі; регулювання зовнішніх трансакцій; стандартизація якості і благ	Стабільність переліку податків і зборів; правил стягнення. Соціальна спрямованість. Широка система пільг і знижок

Джерело: складено за [2; 3]

середньострокові програми економічного розвитку країни, окремі відомчі програмами, що розробляються на рік. Дохід у частині місцевих бюджетів створений за рахунок чотирьох основних джерел: субсидій центрального уряду; податку на житло; тарифів на рухоме майно; зборів і доходів від продажу ліцензій. За рахунок урядових субсидій і тарифів на рухоме майно, які формують місцевий бюджет, фінансується майже 75% витрат. Одним із головних джерел поповнення місцевих бюджетів є податок на майно. Його специфікою є те, що він стягується з власників і орендарів нерухомого майна й оцінюється один раз на 10 років. Вартість нерухомого майна також залежить від кількості членів родини, що проживають за однією адресою. Крім того, ставки податку диференційовані та мають свої встановлені норми оподаткування у кожному з регіонів країни.

Місцеві бюджети Франції створені за рахунок бюджетів комун, бюджетів департаментів та 26 бюджетів регіонів. Ураховуючи, що їх

чисельність дуже велика (наприклад, бюджетів департаментів 100 одиниць), урядом ніколи не розглядається можливість укрупнення чи будь-якого реформування адміністративної та бюджетної систем. Якщо комуна має 10 мешканців на їхніх територіях, то це є нормальним явищем, а тому вони ефективно виконують покладені на них повноваження та мають високий рівень продуктивності. Громада на себе бере лише ті функції, які вона зможе забезпечити. Питання, які виникають у територіальних громадах, можуть розподілятися між комунальними об'єднаннями, фінансові ресурси передаються до своїх бюджетів.

В Україні існує схожа ситуація щодо кількості адміністративно-територіальних одиниць. Проте результати від господарської та управлінської діяльності територіальних громад у Франції вищі, ніж в Україні. Франція дуже схожа з Україною за розміром території, кількістю населення й адміністративно-територіальним устроєм. Досвід цієї країни в напрямі розвитку місцевих бюджетів

Таблиця 3

Особливості формування та використання коштів місцевих бюджетів у Німеччині, Великобританії, Франції та Україні

Німеччина	Великобританія	Франція	Україна
<i>Особливості формування місцевих бюджетів</i>			
За рахунок місцевих податків і зборів формується 46% муніципальних доходів. В урядовому проєкті місцевих бюджетів видатки плануються на 2-3% більше, ніж минулого року. Проєкт має відповідати критеріям бюджетної політики ЄС	Функції податків: фіскальна, регулююча, стимулююча. Частка місцевих бюджетів у бюджетній системі майже 37%. Головне джерело місцевих бюджетів – муніципальний податок (справляється залежно від вартості майна та кількості дорослих членів сім'ї). Податок на майно – 53%, податок із продажів – 32%. Видатки місцевих бюджетів поділяються на поточні та капітальні (капітальні покриваються за рахунок позик, а джерелом фінансування поточних є податки)	Стягується 16 регіональних податків, величину встановлює регіональні органи. Місцеві органи влади здійснюють капіталовкладення – понад 50% усіх капітальних державних витрат. Частка податків у місцевому бюджеті – 40%, субсидій – 30%, власні надходження і позики – 30%. Місцеві бюджети дефіцитні і потребують додаткових ресурсів для фінансування власних програм. У частині видатків складаються з двох розділів: бюджети поточної діяльності (функціональний) та бюджети нового будівництва (інвестування).	Основним джерелом доходної частини місцевих бюджетів, є податок на доходи фіз. осіб – 45,6%. Новації в частині доходів місцевих бюджетів – 5% рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату. Рентна плата до місцевих бюджетів: 3% – до бюджетів міст обласного значення, об'єднаних територіальних громад; 2% – до обласних бюджетів; 2% – до районного бюджету, 1% – до сільських, селищних, міських міст районного значення бюджетів
<i>Основні напрями спрямування коштів місцевих бюджетів</i>			
Структура видатків, спрямована на фінансування міністерств освіти, у справах сім'ї, літніх людей, жінок і молоді, закордонних справ, економічного розвитку і співпраці та ін. Найбільшу групу витрат становлять соціальні виплати	Основні напрями спрямування коштів: житлове та шляхове господарство, освіта, місцева влада та самоврядування, судова система, поліція, заходи з охорони навколишнього середовища	Більше третини всіх поточних витрат місцевих органів влади припадає на утримання адміністративно-силового апарату (поліція, цивільна оборона, пожежна охорона, управління), третина – на освіту, культуру; важливою статтею витрат є розвиток інфраструктури	Місцеві органи є самостійними під час формування своїх бюджетів, у структурі видатків значну частину (близько 60%) становлять видатки на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та соціальне забезпечення населення, що фінансуються за рахунок субвенцій, і визначаються рішеннями центральних органів влади

Джерело: складено за [3; 4; 7]

підтверджує можливість і необхідність запровадження децентралізованої влади, якщо влада і суспільство будуть прагнути суттєвих змін для поліпшення економіки в Україні.

Проведений аналіз формування доходів місцевих бюджетів країн, що були досліджені, дав змогу виокремити схожі їх джерела: власні доходи; загальна субвенція; цільові дотації з державного бюджету; іноземні ресурси, що не підлягають поверненню; ресурси з ЄС; інші ресурси, визначені конкретними правовими нормами.

Особливості формування та використання коштів місцевих бюджетів у зарубіжних країнах наведено в табл. 3.

Отже, можна зазначити, що кожен орган місцевого самоврядування повинен мати достатньо власних фінансових джерел для ефективного управління економікою та соціальним забезпеченням населення на своїй території. Хоча доходи місцевих бюджетів у різних країнах формується по-різному, але джерелами надходження до місцевих бюджетів є податкові та неподаткові надходження, субсидії та дотації із центрального бюджету та позики. Відмінністю є те, що кожна країна має різну кількість податків та зборів, а також їх норми. Лише у Великобританії функціонує один місцевий податок, що справляється з нерухомого майна (у Німеччині налічується близько 45 видів податків, у Франції – понад 50).

Основними проблемами формування місцевих бюджетів є:

- прискорення темпів зростання видатків на фінансування бюджетної сфери, що, своєю чергою, впливає на нестабільність надходження;
- висока частка міжбюджетних трансфертів у складі доходів місцевих бюджетів, що впливає на ефективність управління соціально-економічним розвитком територій;
- високий рівень дотацій місцевих бюджетів посилює централізацію бюджетних ресурсів, а тому і позбавляє їх самостійності.

Існуючі проблеми спричиняють необхідність шукати заходи для збільшення доходної частини місцевих бюджетів, для оптимізації доходної та видаткової частин, удосконалення способів раціонального формування міжбюджетних відносин у країні.

Ураховуючи досвід інших країн, в Україні доцільно вжити таких заходів для зміцнення доходної бази місцевих бюджетів:

- визначити оптимальний розмір частки трансфертів, цільових субвенцій у трансфертах із державного бюджету;
- раціональний розподіл видаткових зобов'язань із місцевого бюджету;
- окрім субсидування для фінансування капітальних видатків, використовувати різноманітні позики (наприклад, облігаційні позики, міжбюджетні позики, кредити фінансово-кредитних установ);

- до складу місцевих податків віднести ті, що мають постійний та вагомий характер (наприклад, податок на доходи фізичних осіб, податок на розкіш);

- обсяг місцевих податків повинен бути пов'язаний із рівнем надання місцевих послуг;

- розвивати альтернативні джерела наповнення місцевих бюджетів через упровадження неподаткових зборів (наприклад, оренда майні бюджетних установ);

- обмежити роль державних дотацій та субвенцій, що мають вплив із боку держави на розвиток місцевого самоврядування.

Висновки з проведеного дослідження.

Досвід країн Європи доводить, що розподіл джерел надходжень між різними рівнями влади здійснюється так: центральний уряд формує більшість податків на дохід, для регіонів це податки з продажу та доходу, а на нижчому рівні влади – це податки на власність. Особливо слід звернути увагу на досвід Франції, оскільки з Україною схожі адміністративні системи, крім того, грошова та податкова системи будувалися за її зразком.

Зрозуміло, що кожна держава має свої проблеми у формуванні доходів та ефективному розподілі видаткової частини місцевих бюджетів. Ураховуючи розвиток економіки європейських держав, на сучасному етапі нашої країні потрібно враховувати їхню бюджетну політику для поліпшення фінансування місцевих бюджетів. Сьогодні немає дієвих стимулів для збільшення надходжень як до державного, так і до місцевих бюджетів. Запропоновані нами заходи зміцнення доходної частини можуть забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів, залучення додаткових джерел для їх утворення. А це, своєю чергою, вплине і на доцільність використання коштів із бюджетів на потреби міст, районів та селищ. У подальших дослідженнях потрібно враховувати досвід також інших країн ЄС для порівняння та визначення пріоритетних шляхів удосконалення бюджетної політики в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17> (дата звернення: 14.02.2020).
2. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України : підручник. Київ : Центр навч. літ., 2003. 608 с.
3. Гаруст Ю.В., Толкачов Б.О. Порівняльна характеристика фінансових систем Великобританії та України. *Формула права*. 2017. № 1. С. 5–9.
4. Гордецька Т.Е., Ківшик Ю.І. Зарубіжний досвід формування фінансових ресурсів на місцевому рівні. *Молодий вчений*. 2017. № 1(41). С. 549–563.
5. Данилишин Б.М., Пилипів В.В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. С. 5–11.

6. Зелик С.С. Досвід формування бюджетів територіальних громад у країнах з розвинутою економікою. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 34(1). С. 245–250.

7. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України : навчальний посібник. Київ : Знання, 1999. 487 с.

8. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин : монографія. Київ : Наук. думка, 2006. 432 с.

9. Статистика стран мира : вебсайт. URL : <http://svspb.net/sverige/statistika-stranmira.php> (дата звернення: 17.02.2020).

10. Шепенко В.А. Правовые основы бюджетного устройства и бюджетного процесса Великобритании. *Правоведение*. 1999. № 2. URL : <http://law.edu.ru> (дата звернення: 14.02.2020).

4. Gordecjak T.E., Kivshyk Ju.I. (2017) Zaru-bizhnyj dosvid formuvannja finansovykh resursiv na miscevomu rivni.[Foreign experience in the formation of financial resources at the local level] *Ekonomichni nauky. «Molodyj vchenyj»*. [Economic sciences. "Young Scientist"] no. 1(41). pp. 549-563. (in Ukrainian)

5. Danylyshyn B. M., Pylypiv V. V. (2016). Decentralizacija u krajinakh JeS: uroky dlja Ukrajinjy [Decentralization in EU countries: lessons for Ukraine]. *Reghionaljna ekonomika [Regional economy]*, no. 1, pp. 5-11. (in Ukrainian)

6. Zelyk S.S.(2017) Dosvid formuvannja bjudzhetiv terytorialnykh ghromad u krajinakh z rozvynutoju ekonomikoju [Experience in forming budgets of territorial communities in developed economies]. *Ekonomichnyj visnyk universytetu [University Economic Bulletin]*, vol. 34 (1), pp. 245-250. (in Ukrainian)

7. Kravchenko V.I. (1999). Miscevi finansy Ukrajinjy [Local Finance of Ukraine].Kyjiv: Znannja. (in Ukrainian)

8. Lunina I. O. (2006). Derzhavni finansy ta reformuvannja mizhbjudzhetnykh vidnosyn [Public Finance and Intergovernmental Budget Reform]. Kyiv: Naukova dumka, p.432. (in Ukrainian)

9. Statystyka stran myra (2018) [World statistics]. Available at: <http://svspb.net/sverige/statistika-stranmira.php>. (accessed 17 February 2020)

10. Shepenko V.A. (1999). Pravovi osnovi bjudzhetnogho ustrojstva y bjudzhetnogho processa Velykobrytanyy [The legal basis of the budget structure and budget process in the UK]. *Zhurnal «Pravovedenye» [Journal of Law]*. (electronic journal), no. 2. Available at: URL: law.edu.ru. (in Russian). (accessed 14 February 2020)

REFERENCES:

1. Bjudzhetnyj kodeks Ukrajinjy – Zakonodavstvo Ukrajinjy (2010)[Budget Code of Ukraine – Legislation of Ukraine] Verkhovna Rada Ukrajinjy; Kodeks Ukrajinjy, Zakon, Kodeks [Verkhovna Rada of Ukraine; Code of Ukraine, Law, Code], no. 2456-VI. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17> (accessed 10 January 2015). (in Ukrainian). (accessed 14 February 2020)

2. Vasylyk O.D., Pavluk K.V. (2012). Derzhavni finansy Ukrajinjy [Public finances of Ukraine]. Kyjiv: Centr navch. lit.(in Ukrainian)

3. Garust Ju.V., Tolkachov B.O. (2017) Porivnjajlna kharakterystyka finansovykh system Velykobrytaniiji ta Ukrajinjy.[Comparative characteristics of the UK and Ukraine financial systems]. *Formula prava [The formula of law]*, no. 1, pp. 5-9. (in Ukrainian)